جعفرزاده کرمانی، زهرا؛ میرقاسمی، سپیده سادات (۱۳۹۷). مطالعه وضعیت دگرنویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری- شنیداری غیرفارسی در فهرست‌های کتابخانه‌ای: مطالعه موردی کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۸ (۱)، ۲۴۳-۲۶۵.

مطالعه وضعیت دگرنویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست‌های کتابخانه‌ای: مطالعه موردی کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

زهرا جعفرزاده کرمانی[۱]، سپیده سادات میرقاسمی[۲]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۲۵ DOI: 10.22067/riis.v0i0.63163

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی وضعیت دگرنویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی و ارائه دستورالعمل پیشنهادی، انجام شد.

روش: مطالعه حاضر پیمایشی و از نوع توصیفی است. جامعه آماری پژوهش ۲۲۱۳ مورد عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی است، که از سال ۱۳۷۲ تا اول دی‌ماه سال ۱۳۹۳ در این فهرست وارد گردیده است. گردآوری داده‌ها با استفاده از کارت مشاهده محقق ساخته انجام گردید.

یافته‌ها: از ۲۲۱۳ عنوان منبع تعداد ۱۷۷۲ مورد از این عنوان‌ها در فهرست‌نویسی آنها از عنوان روی منبع استفاده‌شده، در ۱۳۴ مورد از عنوان‌ها دگرنویسی انجام شده است، در ۷ مورد از این منابع ترجمه و در ۳۰۰ مورد از آنها ترکیبی از ترجمه و دگرنویسی صورت گرفته است.

نتیجه‌گیری: در سازمان کتابخانه‌ها، فهرست‌نویسی منابع نرم‌افزاری مانند دیگر مواد دیداری-شنیداری صورت می‌گیرد و برای منابع نرم‌افزاری تمایزی قائل نشده‌اند. با توجه به اینکه سرشناسه منابع دیداری-شنیداری عنوان منبع است، جستجوی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری اگر با عنوان صورت گیرد، وجود دگرنویسی برای عنوان این منابع امری ضروری می‌نماید. برای یکدستی این دگرنویسی، شیوه‌ای مشخص و معیار، ضروری به‌نظر می‌رسد. همچنین برای ضبط واژه‌های قرضی در فارسی، به سبب اختلاف فاحش نشانه‌های الفبای زبان‌های خارجی، مشکلات جدی وجود دارد. الفبای فارسی آوانگار نیست و به‌همین

۱. عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه امام رضا (ع) (نویسنده مسئول)، Jafarzadeh@imamreza.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد مدیریت اطلاعات دانشگاه امام رضا (ع)، sepidehmirghasemi@gmail.com

جهت در ضبط دقیق تلفظها دچار مشکل است. از این‌رو، ضبط تلفظ واژه‌های بیگانه در فارسی با چندگونگی روبه روست. لذا بهتر است سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی، برای منابع با ویژگی‌های خاص به دستورالعملی مجزا از فهرست‌نویسی سایر مواد دیگر داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: دگرنویسی، عنوان، نرم‌افزار، منابع دیداری-شنیداری غیرفارسی، سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

مقدمه

ازآنجاکه منابع موجود کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی کشور ما را، منابع فارسی و منابع غیرفارسی تشکیل می‌دهند، در مورد منابعی که از زبان‌های دیگر به زبان فارسی برگردانده می‌شوند، لازم است که نام منبع و موضوع آن، مطابق با اصول و قواعدی مدوّن و دقیق، دگر نویسی شود تا در ضبطِ اسامی خارجی ناهماهنگی و چندگونگی پیش نیاید. راه‌حل برای فهرست‌نویسی این منابع و بازیابی آنها در تمام زبان‌ها معیار کردن طرح‌های دگر نویسی است (صدیق بهزادی، ۱۳۷۵). با توجه به آنچه مطرح شد به‌نظر می‌رسد یکی از مسائل مطرح در بازیابی منابع دیداری-شنیداری، دگر نویسی آن منابع می‌باشد. بخشی از جستجوهای کاربران منابع دیداری-شنیداری به‌ویژه کاربران نرم‌افزارها، جستجو براساس عنوان این منابع است و بخش عظیمی از این عناوین، لاتین می‌باشند که بحث دگر نویسی این عناوین و تأثیر آن در نتایج جستجو مطرح می‌شود. لذا به‌منظور سازماندهی منابع دیداری-شنیداری و بهره‌برداری کاربران از آنها، فراهم‌کنندگان و اشاعه دهندگان این منابع، می‌باید تا حد امکان به دگر نویسی اصولی و یکدست، این‌گونه منابع بپردازند. همچنین، نبود معیارهای یکدست و خط‌مشی یکسان برای فهرست‌نویسی عنوان این منابع و عدم آشنایی کافی فهرست‌نویسان به زبان‌شناسی و به‌ویژه دگر نویسی، می‌تواند منجر به سرگردانی کاربران و عدم بازیابی منابع از سوی کاربران شود؛ که این مهم خود بیانگر این می‌شود که کتابخانه‌ها به وظیفه خود یعنی ارائه اطلاعات متناسب با نیاز مراجعه‌کنندگان خود عمل نمی‌توانند بکنند. با توجه به اهمیت سازماندهی و فهرست‌نویسی در بازیابی اطلاعات به‌ویژه منابع دیداری-شنیداری، مشخص نیست که در کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در فهرست‌نویسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری از چه شیوه‌ای بهره می‌برند و اینکه چه الگو یا دستورالعملی می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد. لذا این پژوهش قصد دارد ضمن بررسی وضعیت فهرست‌نویسی عنوان منابع نرم‌افزاری دیداری شنیداری غیرفارسی موجود در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، دستورالعملی پیشنهادی که پیامد آن یکدستی در فهرست‌نویسی این منابع باشد را ارائه نماید.

تعاریف اجزاء مسأله

آوانگاری: هرگاه در برگرداندن الفبایی به الفبای زبان دیگر، تنها به تلفظ کلمات و جملات توجه داشته باشیم و همان تلفظ را با حروف الفبای زبان دیگر ثبت کنیم، در حقیقت، واج نگاری یا آوانگاری کرده‌ایم. در این حالت گاهی هرچند تلفظ درست نقل‌شده، ولی نمی‌توان از روی صورت «برگشته» صورتِ نوشتاری اصل را بازیافت و به‌اصطلاح «برگشت‌پذیری» وجود ندارد. سازمان بین‌المللی استاندارد[1] اصطلاح آوانگاری را چنین تعریف می‌کند: فرایند ضبط عناصر واجی یا تک‌واژی یک‌زبان با استفاده از دستگاه الفبایی خاص (صدیق بهزادی، ۱۳۷۵).

نویسه‌گردانی: شیوه‌ای است که در آن‌یک حرف از یک نظام نوشتاری را با حرفی از نظام نوشتاری دیگر نشان می‌دهیم و درواقع نمایش یا نوشتن لغات و حرف یک‌زبان با حروف یا الفبای زبان دیگر است. در نویسه‌گردانی صورت نوشتاری کلمات و جملات موردنظر است به‌طوری‌که در صورت لزوم به‌آسانی بتوان از روی نویسه‌گردانی صورت نوشتاری اصلی را بازسازی کرد و ارزش آن در همان «برگشت‌پذیر» بودن آن است؛ اما گاهی تلفظ کلمه پس از برگردان سخت دگرگون می‌شود. سازمان بین‌المللی استاندارد نویسه‌گردانی را چنین تعریف می‌کند: فرایند ضبط نمادهای نوشتاری که نظام الفبایی با استفاده از نمادهای نوشتاری متناظر در دستگاه الفبای زبان دیگر است (صدیق بهزادی، ۱۳۷۵).

دگر نویسی: برگردان حروف و اصوات الفبای یک‌زبان به زبان دیگر را دگر نویسی می‌نامند. دگر نویسی را می‌توان آمیزه‌ای از دو روش نویسه‌گردانی و آوانگاری دانست. هر یک از این دو روش در جای خود ویژگی‌هایی دارند که به سبب آنها، دقت و صحت برگردان حروف و اصوات معین می‌شود. هرگاه بتوان دو روش را باهم آمیخت به گونه ای‌که خاصیت آوانگاری و نویسه‌گردانی هردو حفظ شود، روش مطلوب به‌دست خواهد آمد که هم کتابداران و هم محققین خواهند توانست از آن بهره بیشتری بگیرند. پایه این روش آن است که ارزش هر واج هم ازنظر تلفظ و هم از جهت نوشتن رعایت گردد؛ یعنی برای هر حرف و صدا که در یک‌زبان وجود دارد، علامتی از زبان دوم ویژه گردانیم به گونه ای‌که آن علامت همیشه معرف حرف یا صدای خاص زبان اول باشد و هیچ‌یک از حروف ازنظر دور نماند. ازآنجاکه طرز تلفظ زبان‌ها باهم متفاوت است، این امر هرگز باوجود علامات الفبای موجود در هر زبان؛ قابل انجام نیست. چراکه بی‌شمارند حروف و صداهایی که در یک‌زبان وجود دارند و در زبان دیگر هرگز تلفظ

1. International Organization for Standardization (ISO)

نمی‌شوند. برای رفع این مشکل ناگزیر از به‌کاربردن و افزودن علائم و حروفی به الفبای زبان دوم می‌باشیم به گونه ای‌که تمام حروف زبان اول را در برگیرد (عظیما، ۱۳۵۲).

در این پژوهش برای دگر نویسی عنوان غیرفارسی، از تلفیق آوانگاری و نویسه‌گردانی استفاده می‌شود. چون آوانگاری در برگرداندن الفبایی به الفبای زبان دیگر تنها به تلفظِ کلمات توجه دارد و نویسه‌گردانی هم در آن‌یک حرف از یک نظام نوشتاری را با حرفی از نظام نوشتاری دیگر نشان می‌دهد، تلفیقی از این دو روش مطلوب و مورد استفاده در این پژوهش است.

اهداف پژوهش

۱. شناسایی وضعیت فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

۱-۱. شناسایی وضعیت منابع نرم‌افزاری که در فهرست‌نویسی عنوان آنها، عنوان تغییری نکرده است.

۱-۲. شناسایی وضعیت منابع نرم‌افزاری که در فهرست‌نویسی عنوان آنها، از شیوه دگر نویسی استفاده شده است.

۱-۳. شناسایی وضعیت منابع نرم‌افزاری که در فهرست‌نویسی عنوان آنها، عنوان ترجمه‌شده است.

۲. ارائه دستورالعمل پیشنهادی برای فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

پرسش‌های پژوهش

۱. عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی بر چه اساسی فهرست‌نویسی می‌شوند؟

۱-۱. تا چه میزان در فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی عنوان منابع تغییر نکرده است؟

۱-۲. تا چه میزان در فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی از دگر نویسی استفاده می‌شود؟

۱-۳. تا چه میزان در فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی عنوان منابع ترجمه‌شده است؟

۲. دستورالعمل پیشنهادی برای فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزارهای دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی کدام است؟

مروری بر پیشینه پژوهش

مروری بر نوشتار نشان می‌دهد که در زمینه دگرنویسی آثار زیادی یافت نمی‌شود، همچنین محقق درباره دگرنویسی عنوان منابع دیداری-شنیداری در فهرست کتابخانه‌ها، به پژوهشی دست نیافت.

عظیما (۱۳۵۲) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد «دگرنویسی کلمات و اسامی از فارسی به انگلیسی و از انگلیسی به فارسی» به ضوابطی درباره دگرنویسی کلمات اشاره دارد؛ که این اثر با قبول اکثر نظرات شریفی[1] (۱۳۳۷) به نگارش درآمده است. این پژوهش اصولی را در مورد علامات الفبایی بیان کرده و سپس به‌کاربردهای دگرنویسی در کتابداری پرداخته است. وی با برشمردن برخی کاستی‌های شیوه‌های موجود، شیوه‌نامه‌ای برای بازنویسی کلمات از انگلیسی به فارسی ارائه داده است که در فهرستگان ایران به‌کار گرفته شد. این پژوهش بیشتر به ارائه یک شیوه‌نامه پرداخته و شیوه‌های دگرنویسی موجود را موردبررسی دقیق قرار نداده است.

متین (۱۳۸۲) در مقاله‌ای با عنوان «نویسه‌گردانی اعلام فارسی و عربی با حروف انگلیسی» با بررسی بر روی فرهنگ فارسی معین، دایره‌المعارف فارسی مصاحب، دایره‌المعارف بزرگ اسلامی، دایره‌المعارف اسلام، دانشنامه ایرانیکا و راهنمای آماده ساختن کتاب، روش‌های موجود دگرنویسی اعلام فارسی و عربی را شناسایی کرده و سعی در تصحیح این روش‌ها داشته است و معیاری مطلوب در این زمینه ارائه کرده است. وی برخی نارسایی‌های موجود در روش‌های دگرنویسی متداول را بیان نموده است و روش دگرنویسی دانشنامه ایرانیکا را شرح داده و به‌صورت ضمنی روش آن‌را مطلوب‌تر از سایر روش‌ها برشمرده است.

جهانشاهی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی مشکلات دگرنویسی اسامی نویسندگان معاصر ایرانی» به بررسی و مقایسه ابزارهای دستیابی به نام اشهر نویسنده؛ «فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان» و لوح فشرده سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، لوح فشرده و سایت کتابخانه کنگره آمریکا می‌پردازد. وی در مقایسه بین این دو مرکز به ناهماهنگی‌هایی برمی‌خورد که ناشی از ناآشنایی فهرست‌نویسان کتابخانه کنگره با اسامی ایرانی و به‌خصوص به زبان فارسی است. این مشکلات شامل ناآشنایی به نام مستعار، نام اصلی نویسنده و ناآشنایی بانام خانوادگی در اسامی چندبخشی بوده است.

1. Sharifi

همچنین مشخص گردیده که شیوه‌های دگرنویسی در کتابخانه کنگره دچار چندگونگی بوده و از معیار واحدی پیروی نمی‌کند.

پژوهشگران با مروری بر پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور به پژوهش‌هایی در حوزه چگونگی فهرست‌نویسی و سازماندهی منابع دیاری شنیداری دست یافتند که در ذیل به چند نمونه اشاره می‌شود.

ویجیاراتنه (Wijayaratne, 2006) در پژوهشی با عنوان «کتابشناسی و سازماندهی فیزیکی از مواد غیر چاپی با ارجاع خاص به کتابخانه‌های ویژه سریلانکا» عنوان کرده است که حدود ۷۰ درصد از کتابخانه‌های موردپژوهش، مواد غیر چاپی خود را فهرست کرده بودند. نتایج تحقیقات وی نشان می‌دهد که استفاده از قواعد انگلوامریکن ۲ برای مواد غیر چاپی در مقایسه با؛ مواد چاپی در هر سه گروه مجموعه‌های کوچک، متوسط و بزرگ کمتر استفاده شده است.

کینی (Kinney, 2009) در مقاله‌ای تحت عنوان «رده‌بندی تصاویر متحرک مواد موسیقی: دیدگاه‌های تاریخی، مشکلات و راه‌حل‌های عملی» به این نتیجه دست می‌یابد که تصاویر متحرک موسیقی اغلب فاقد دسترسی رده‌بندی موضوعی برای مواد شنیداری و دیگر منابع رسانه‌ای است. نتایج تحقیقات وی، بحث در مورد مزایای استفاده از شماره راهنما برای بازیابی نوارهای ویدئوئی در پیشینه‌های کتابشناختی، همچنین به‌طورکلی کاربرد و مزایای آن برای مجموعه‌های ویدئویی را نشان داده است.

لیختن اشتاین، پلنک، نیومن (Lichtenstein, Plank & Neumann, 2014) در مقاله خود با عنوان «پورتال کتابخانه ملی علوم و فناوری آلمان[1] برای رسانه‌های سمعی و بصری: ترکیب نمایه‌سازی دستی و خودکار» استانداردهای ابرداده را برای مواد سمعی و بصری شرح داده و طرح ابرداده کتابخانه ملی علوم و فناوری آلمان را در مقایسه با دیگر استانداردهای ابرداده برای مواد غیرمتنی عرضه کرده است. آنها بیان کرده‌اند که روش‌های جدید نمایه‌سازی خودکار می‌توانند فهرست‌های سنتی مواد سمعی و بصری را کامل کرده و بر بازیابی کلمات، اطلاعات بصری، یا صوتی در ویدئویی که به‌عنوان یک پیوند برای مکان محتوای خاص درون ویدئو انجام‌وظیفه می‌کند، تأثیر بگذارد؛ همچنین این روش‌های جدید نمایه‌سازی کاربر را به اطلاعات ازدست‌رفته که وقتی فهرست سنتی را استفاده می‌کند، راهنمایی می‌کند.

1. The German National Library of Science and Technology (TIB)

روش‌شناسی

بر مبنای هدف، پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و به لحاظ روش از نوع پیمایشی توصیفی است. با توجه به بررسی موضوع پژوهش در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، این پژوهش موردی نیز به‌شمار می‌آید. در سازمان کتابخانه‌ها و موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی تعداد ۱۹۴۳۸ مورد منبع دیداری-شنیداری موجود می‌باشد که از این تعداد ۲۲۱۳ مورد نرم‌افزار است. در این پژوهش شناسایی وضعیت دگرنویسی عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری که دربرگیرنده کلیه عنوان‌های موجود در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی که از سال ۱۳۷۲ تا دی‌ماه ۱۳۹۳ که در این سازمان فهرست‌نویسی شده‌اند، مدنظر بوده است، بنابراین به‌دلیل محدودیت جامعه آماری، نمونه‌گیری صورت نگرفته است و از سرشماری استفاده شده است. بدین ترتیب تمام منابع نرم‌افزاری موجود در پایگاه اطلاعاتی منابع دیداری-شنیداری سازمان کتابخانه‌ها و موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی که تا اول دی‌ماه سال ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است، ۲۲۱۳ مورد می‌باشد که به‌عنوان جامعه پژوهش انتخاب شد.

روش دگرنویسی عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری

در این پژوهش، برای ثبت واژه‌های عنوان‌های غیرفارسی نرم‌افزارهای منابع دیداری-شنیداری از شیوه ترکیبی از آوانگاری و نویسه‌گردانی (دگرنویسی) استفاده‌شده است. درواقع الفبای کلمات زبان انگلیسی، با در نظر گرفتن تلفظ کلمه از طریق آوانگاری آن واژه به الفبای زبان فارسی ثبت‌شده است. در این چارچوب، تنها واژه‌های غیرفارسی معادل ناپذیر، بر پایه تلفظ انگلیسی آمریکایی دگرنویسی شده تا دامنه کار محدودتر و نتیجه یکسانی حاصل گردد. همچنین، در پژوهش حاضر مبنای دگرنویسی، روش آوانگاری مورد تائید سازمان بین‌المللی آواشناسی[1] بوده است.

در مورد واژه‌های معادل‌پذیر در دستورالعمل پیشنهادی، این واژه‌ها در صورتی‌که اسامی خاص نبوده با واژه معادل آن جایگزین شده است. به‌طور مثال واژه "Collection" در دستورالعمل پیشنهادی با واژه معادل آن یعنی «مجموعه» جایگزین شده است. البته ملاک انتخاب واژه جایگزین استفاده آن واژه در عنوان‌های مشابه دیگر بوده است، تا از چندگونگی عنوان‌ها اجتناب شده و یکدستی در فهرست‌نویسی عنوان‌های غیرفارسی نرم‌افزاری منابع دیدارای-شنیداری حاصل شود.

1. International Phonetic Alphabet (IPA)

ابزار گردآوری داده‌ها

جهت گردآوری داده‌ها در هر پژوهش بنا به ویژگی‌ها و نیازهای پژوهش از ابزارهای متفاوتی استفاده می‌شود. مشاهده به معنای تماشای دقیق به شیوه‌ای عملی یا نظام‌مند است که در آن مشاهده‌گر آزمودنی‌ها یا پدیده‌ها را مشاهده نموده و اطلاعات مربوط به آنها را پیشینه برداری می‌نماید (آخشیک، ۱۳۸۹). همان‌طور که هر روشی ابزار خاص خود را دارد تا اطلاعات را با آن گردآوری نماید، روش مشاهده نیز ابزار ویژه‌ای به نام کارت مشاهده دارد؛ که دارای دو نوع ابزار استاندارد و ابزار محقق ساخته است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۰).

گردآوری داده‌های این پژوهش با استفاده از مشاهده مستقیم و جستجو در پایگاه منابع دیداری- شنیداری، واحد سمعی و بصری فارسی ارجاعی کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی با استفاده از نرم‌افزار کاربر سیمرغ (نوسا) صورت گرفته است. در این پژوهش، محقق با مراجعه به کاربرگه‌های نرم‌افزارهای موجود در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی و با مشاهده داده‌ها، اطلاعات را در کارت مشاهده محقق ساخته ثبت کرده است.

برای طراحی کارت مشاهده، مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی‌های مقدماتی با موضوع موردمطالعه، صورت گرفت. پس از طراحی اولیه کارت مشاهده، جهت بررسی روایی کارت مشاهده در اختیار استادان گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و استاد مشاور زبان‌شناسی قرار گرفت و مورد تأیید ایشان واقع گردید. همچنین اصلاحات موردنظر ایشان با نظر استاد راهنما لحاظ گردید. محقق عنوان‌های نرم‌افزارهای دگرنویسی شده را در اختیار استاد راهنما و استاد مشاور زبان‌شناسی قرار داده است و برحسب پیشنهادهای ایشان تصحیح‌های لازم صورت گرفته است. همچنین به‌عنوان ابزار سنجش از فرهنگ انگلیسی آکسفورد[1] و فرهنگ واژگان انگلیسی معاصر لانگمن[2] و شیوه‌نامه ضبط اعلام انگلیسی در فارسی[3] برای امر دگرنویسی عنوان‌های نرم‌افزار استفاده شده است.

یافته‌ها

توصیف داده‌ها

جامعه آماری مورد پژوهش ۲۲۱۳ مورد، عنوان‌های نرم‌افزاری منابع دیداری-شنیداری در فهرست

1.Oxford English Dictionary
2.Longman Dictionary of Contemporary English
۳. صدیق بهزادی، شیوه نام ضبط اعلام انگلیسی در فارسی (۱۳۷۵)

پیوسته کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها و موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی می‌باشد که برحسب نوع رسانه (لوح ویدیویی دیجیتال رایانه‌ای و لوح فشرده) و نوع نرم‌افزار (نرم‌افزار کاربردی و نرم‌افزار آموزشی) مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱. توزیع و درصد فراوانی جامعه پژوهش برحسب نوع رسانه

نوع رسانه	فراوانی	درصد فراوانی
لوح ویدیویی دیجیتال رایانه‌ای	۱۲۵۹	۵۶/۹
لوح فشرده	۹۵۴	۴۳/۱
جمع کل	۲۲۱۳	۱۰۰

جدول ۲. توزیع و درصد فراوانی جامعه پژوهش برحسب نوع نرم‌افزار

نوع نرم‌افزار	فراوانی	درصد فراوانی
نرم‌افزار آموزشی	۱۰۲۹	۴۶/۵
نرم‌افزار کاربردی	۱۱۸۴	۵۳/۵
جمع کل	۲۲۱۳	۱۰۰

توزیع جامعه پژوهش برحسب نوع نرم‌افزار (جدول ۲) نشان می‌دهند از مجموع **۲۲۱۳** مورد عنوان‌های نرم‌افزاری منابع دیداری-شنیداری که در این پژوهش حضور داشته‌اند، تعداد **۱۱۸۴** مورد نرم‌افزار کاربردی و **۱۰۲۹** مورد نرم‌افزار آموزشی بوده‌اند.

تجزیه‌وتحلیل پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی اول: عنوان منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی بر چه اساسی فهرست‌نویسی می‌شوند؟

با توجه به آن‌که پاسخگویی به پرسش اول مستلزم ارائه یافته‌های مربوط به سؤال‌های فرعی است، ازاین‌رو نخست یافته‌های به‌دست‌آمده از سؤال‌های فرعی ارائه می‌گردد.

پرسش فرعی اول: تا چه میزان در فهرست‌نویسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی عنوان منبع تغییر نکرده است؟

جدول ۳. توزیع و درصد فراوانی عنوان روی منبع (بدون تغییر)

شیوه	فراوانی	درصد فراوانی
عنوان روی منبع (بدون تغییر)	۱۷۷۲	۸۰/۱
مجموع	۲۲۱۳	۱۰۰

براساس جدول ۳، مشخص می‌شود که از مجموع **۲۲۱۳** عنوان، **۱۷۷۲** مورد (**۸۰/۱٪**) از عنوان‌های منابع تغییر نکرده است.

پرسش فرعی دوم: تا چه میزان در فهرست‌نویسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی از دگرنویسی استفاده می‌شود؟

جدول ۴. توزیع و درصد فراوانی منابع دگرنویسی شده

شیوه	فراوانی	درصد فراوانی
دگرنویسی	۱۳۴	۶/۱
مجموع	۲۲۱۳	۱۰۰

براساس جدول ۴، مشخص می‌شود که از مجموع ۲۲۱۳ عنوان، ۱۳۴ مورد (۶/۱٪) از دگرنویسی در عنوان‌های منابع استفاده شده است.

پرسش فرعی سوم: تا چه میزان در فهرست‌نویسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی عنوان منابع ترجمه‌شده است؟

جدول ۵. توزیع و درصد فراوانی منابع ترجمه شده

شیوه	فراوانی	درصد فراوانی
ترجمه	۷	۰/۳
مجموع	۲۲۱۳	۱۰۰

براساس جدول ۵، مشخص می‌شود که از مجموع ۲۲۱۳ عنوان، ۷ مورد (۰/۳٪) از عنوان‌های منابع ترجمه شده است.

با توجه به آنچه گفته شد حال می‌توان به پرسش اصلی اول پاسخ داد.

عنوان منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی بر چه اساسی فهرست‌نویسی می‌شوند؟

با توجه به جدول ۶، درمجموع ۲۲۱۳ مورد نرم‌افزار موردبررسی قرارگرفته است. از این تعداد ۱۷۷۲ مورد از عنوان روی منبع (بدون تغییر) استفاده‌شده و در ۱۳۴ مورد از عنوان‌ها دگرنویسی انجام شده است. همچنین در ۷ مورد، عنوان ترجمه و در ۳۰۰ مورد از عنوان‌ها فهرست‌نویس ترکیبی از (دگرنویسی و ترجمه) را برگزیده است. در نمودار ۴-۳، اختلاف بین این موارد، نشان داده شده است. بیشترین میزان استفاده از عنوان روی منبع با فراوانی ۱۷۷۲ مورد (۸۰/۱٪) و کمترین میزان استفاده از ترجمه با فراوانی ۷ مورد (۰/۳٪) بوده است.

جدول ۶. توزیع و درصد فراوانی شیوه‌های دگرنویسی عنوان‌های غیرفارسی نرم‌افزارهای منابع دیداری-شنیداری

شیوه دگرنویسی	فراوانی	درصد فراوانی
ترجمه	۷	۰/۳
دگرنویسی	۱۳۴	۶/۱
ترکیبی (دگرنویسی و ترجمه)	۳۰۰	۱۳/۵
عنوان روی منبع (بدون تغییر)	۱۷۷۲	۸۰/۱
مجموع	۲۲۱۳	۱۰۰

پرسش اصلی دوم: دستورالعمل پیشنهادی برای فهرست‌نویسی عنوان غیرفارسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری در فهرست پیوسته کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی کدام است؟

در هنگام فهرست‌نویسی مجموعه کتابخانه، باید ملاحظاتی را مورد توجه قرار داد و با توجه به آنها دست به فهرست‌نویسی زد. در اختیار داشتن ابزار و منابع مناسب، تأثیر زیادی بر امر فهرست‌نویسی دارد. یکی از این منابع «فهرست مستند» است که برای انتخاب و نوشتن شکل صحیح «نام‌ها» از آن استفاده می‌شود (فتاحی، ۱۳۸۷). در همین رابطه، برای فهرست‌نویسی عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی نیاز به «فهرست مستند عنوان‌های نرم‌افزاری» نیز احساس می‌شود. منظور از تهیه دستورالعمل پیشنهادی برای ایجاد پایگاه ارجاعی عنوان‌های غیرفارسی نرم‌افزاری منابع دیداری-شنیداری، حصول اطمینان از یکدستی کاربرد این عنوان‌ها می‌باشد. در فهرست مستند شکل گزیده عنوان و ارجاعات آن درج شده است. در همین راستا، محقق در بررسی عنوان‌های غیرفارسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری با حجم بسیاری از واژه‌ها مواجه شده که این واژه‌ها را به دو دسته کلی تقسیم کرده است[۱]:

- واژه‌هایی که در زبان فارسی معادل دارند و ترجمه شده‌اند.
- واژه‌هایی که «اسم خاص» هستند و در زبان فارسی معادل ندارند و نیاز به دگرنویسی داشتند.

در جدول ۷، واژه‌هایی که در عنوان‌های نرم‌افزاری منابع دیداری-شنیداری غیرفارسی معادل داشتند، بیان شده است.

۱. با استناد به آثار حسینی بهشتی (۱۳۹۲) و همچنین گزینش برابرنهاده‌های فارسی در انواع اصطلاحنامه‌ها و سرعنوان‌های موضوعی فارسی و فهرست‌های مستند فارسی.

جدول ۷. واژه‌های معادل‌پذیر عنوان‌ها و معادل فارسی آنها

ردیف	واژه معادل‌پذیر	معادل فارسی
۱	Volume	نسخه
۲	Training	آموزش
۳	collection	مجموعه
۴	software	نرم‌افزار
۵	perfor	اجرایی
۶	Program	برنامه
۷	tool	ابزار
۸	Comprehensive	جامع
۹	Products	محصولات
۱۰	Release	ویرایش
۱۱	professional	حرفه‌ای
۱۲	Edition	نسخه
۱۳	All edition	نسخه کامل
۱۴	ultimate	نهایی
۱۵	ultimate edition	نسخه نهایی
۱۶	professional edition	نسخه حرفه‌ای
۱۷	Ultra Edition	نسخه فوق‌العاده
۱۸	Enterprise edition	نسخه تجاری
۱۹	Green Edition	نسخه سبز
۲۰	Final version	ورژن نهایی
۲۱	Final	نهایی
۲۲	Integrated	یکپارچه
۲۳	Course	دوره
۲۴	Total Training	آموزش جامع

برای واژه‌هایی که «اسم خاص» هستند و در زبان فارسی معادل ندارند و نیاز به دگرنویسی داشتند، نیز با توجه به شیوه‌نامه ضبط اعلام انگلیسی در فارسی[1] و بر پایه تلفظ انگلیسی آمریکایی دگرنویسی شده

۱. صدیق بهزادی، شیوه نام ضبط اعلام انگلیسی در فارسی (۱۳۷۵)

است و با در نظر گرفتن تلفظ کلمه از طریق آوانگاری آن واژه به الفبای زبان فارسی ثبت‌شده است.

در انتها، محقق برای سهولت و یکدستی فهرست‌نویسی دستورالعمل پیشنهادی برای ایجاد پایگاه ارجاعی عنوان‌های غیرفارسی نرم‌افزاری منابع دیداری–شنیداری را در پیوست ۱ ارائه کرده است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به جدول ۶ درمجموع ۲۲۱۳ نرم‌افزار مورد بررسی قرار گرفته است. از این تعداد ۱۷۷۲ مورد از این عنوان‌ها در فهرست‌نویسی آنها از عنوان روی منبع (بدون تغییر) استفاده شده است. همچنین طبق یافته‌های به‌دست آمده در جدول ۶، ۱۳۴ مورد در عنوان‌های نرم‌افزارهای منابع دیداری–شنیداری از دگرنویسی استفاده شده است، که این میزان به نسبت ۲۲۱۳ منبعی که مورد بررسی قرار گرفته است، بسیار پایین است ونشان از بی‌توجهی به استفاده از شیوه مطلوب دگرنویسی در فهرست‌نویسی منابع دیداری–شنیداری در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی است.

همچنین با توجه به جدول مذکور، در ۷ مورد از این عنوان‌ها، عنوان توسط فهرست‌نویس ترجمه شده است. ترجمه بخشی از عنوان در صورتی مورد پذیرش است که این واژها، واژه اصلی عنوان نبوده و جستجوی این عنوان‌ها نیز اکثراً با واژه‌های معادل صورت گیرد، (که این خود مستلزم پژوهشی در رابطه با نحوه جستجوی کاربران این منابع است)، در غیر این صورت ترجمه این عنوان‌ها جایز نیست و بهتر است از همان دگرنویسی استفاده شود.

در ۳۰۰ مورد از عنوان‌های نرم‌افزاری، ترکیبی از روش ترجمه و دگرنویسی را شاهد بودیم، که در بعضی از این موارد انتخاب روش ترکیبی، آسیبی به اصل عنوان نزده است و واژه کلیدی عنوان به‌صورت دگرنویسی و موارد حاشیه‌ای و اضافی عنوان که دارای معادل بوده‌اند ترجمه شده است. البته، در مواردی نیز این‌روش ترکیبی گاهی به اصل عنوان صدمه زده و واژه کلیدی عنوان نیز ترجمه شده است. به‌طور مثال واژه Training در عنوان منابع نرم‌افزاری دیداری–شنیداری واژه اصلی به‌حساب نمی‌آید و اگر از معادل آن یعنی واژه «آموزش» استفاده شود مناسب است، اما اگر واژه Convertor در عنوان منابع نرم‌افزاری دیداری–شنیداری با واژه «مبدل» معادل‌سازی شود در اصل عنوان تغییر ایجاد شده است.

محققین در حین انجام پژوهش روی عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری–شنیداری به تفاوت‌های فراوانی در دگرنویسی پیشنهادی این پژوهش با دگرنویسی سرعنوان‌های موضوعی فارسی برای همان منبع، پی برده‌اند

برای ضبط واژه‌های قرضی در فارسی، به سبب اختلاف فاحش نشانه‌های الفبای زبان‌های خارجی، مشکلات جدی وجود دارد. الفبای فارسی آوانگار نیست و به‌همین جهت در ضبط دقیق تلفظ‌ها دچار مشکل است. از این‌رو، ضبط تلفظ واژه‌های بیگانه در فارسی با چندگونگی روبه روست، البته مواردی را نیز می‌توان یافت که این ناهماهنگی‌ها ناشی از تنوعات تلفظی در درون زبان انگلیسی است و این پدیده‌ای است که در هر زبان زنده دنیا وجود دارد (صدیق بهزادی، ۱۳۷۱) البته این ناهماهنگی‌ها نباید نادیده گرفته شوند و برای پرهیز از چندگونگی، باید بر پایه اصول صحیح و دقیق، واژه‌های هر حوزه توسط متخصصان آن حوزه و به کمک زبان‌شناسان دگرنویسی شوند. تدوین قواعد لازم برای دگرنویسی باید با استفاده از دستاوردهای نظری و عملی زبان‌شناسی باشد.

در همین راستا صدیق بهزادی (۱۳۷۱) بیان می‌کند که بدون شناخت وجوه اشتراک و اختلاف واج‌های دو زبان و جانشین کردن واج‌های قراردادی در مقابل واج‌هایی که در زبان فارسی معادلی ندارند، امکان هماهنگی معقولی وجود ندارد. همچنین، امکان ارائه قواعدی مطلوب، که در همه موارد بدون استثنا قابل استفاده باشد، نیز وجود ندارد ولی در مجموع وی معتقد است که می‌شود گرایش‌های غالب را تجزیه و تحلیل کرد و معیارهای انتخاب یک صورت را به‌دست داد و از بسیاری از ناهماهنگی‌ها جلوگیری نمود.

سرشناسه منابع دیداری-شنیداری عنوان منبع است. جستجوی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری اگر با عنوان صورت گیرد، وجود دگرنویسی برای عنوان این منابع امری ضروری می‌نماید. برای یکدستی این دگرنویسی، همانطور که شریفی (۱۳۳۷) بر ایجاد یک شیوه دگرنویسی ویژه زبان فارسی تأکید کرده است، یک شیوه مشخص و معیار، ضروری به‌نظر می‌رسد. در پژوهشی جهانشاهی (۱۳۸۵) مشخص کرده است که شیوه‌های دگرنویسی در کتابخانه کنگره دچار چندگونگی بوده و از معیار واحدی پیروی نمی‌کند. این چندگونگی در دگرنویسی عنوان‌های منابع نرم‌افزاری دیداری- شنیداری کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی نیز محرز است.

در اکثر منابع از تلفظ‌های متفاوتی برای یک واژه یکسان استفاده شده است و فهرست‌نویسان این سازمان معیار و دستورالعمل یکسانی برای مواجه با این عنوان‌ها ندارند و هرکس بنا به سلیقه شخصی و علم خود از واژه متفاوتی بهره جسته است. به‌عنوان مثال واژه انگلیسی Adobe در مواردی با «آدوب» و در مواردی با «ادوبی» و گاهی با واژه «ادوب» در عنوان منابع فهرست‌نویسی شده، آمده است.

در مواردی دگرنویسی عنوان با دگرنویسی توصیفگر سرعنوان‌های فارسی برابر است و گاهی تفاوت‌های زیادی در بین این دو، وجود دارد.

تهیه دستورالعمل پیشنهادی برای فهرست‌نویسی عنوان منابع دیداری-شنیداری غیرفارسی، حصول اطمینان از یکدستی کاربرد این عنوان‌ها را نشان می‌دهد. در دستورالعمل پیشنهادی شکل گزیده عنوان‌ها و ارجاعات آنها درج شده است. در پژوهش حاضر مبنای دگرنویسی، روش آوانگاری مورد تائید سازمان بین‌المللی آواشناسی[1] بوده است و تلفظ معیار برای دگرنویسی به فارسی، تلفظ انگلیسی آمریکایی بوده است. به‌عنوان ابزار سنجش از فرهنگ انگلیسی آکسفورد[2] و فرهنگ واژگان انگلیسی معاصر لانگمن[3] و شیوه‌نامه ضبط اعلام انگلیسی در فارسی[4] برای امر دگر نویسی عنوان‌های نرم‌افزار استفاده‌شده است.

نتایج بررسی خراسانچی (۱۳۸۱) نیز نشان داد که فقدان دستورالعمل مکتوب و لازم‌الاجرا در زمینه چگونگی فهرست‌نویسی در آرشیوهای دیداری– شنیداری موجب چندگونگی انجام کار است و این مهم در این پژوهش نیز منجر به عدم یکدستی در فهرست‌نویسی عنوان‌های نرم‌افزاری منابع دیداری-شنیداری گردیده است. پژوهش کرد (۱۳۸۱) نیز مشخص کرده است که ۹۰ درصد آرشیوها فاقد دستورالعمل یا خط‌مشی مدون سازماندهی خاص منابع شنیداری موسیقی خود بوده‌اند.

پیشنهادهای کاربردی براساس یافته‌های پژوهش

- با توجه به یافته‌ها به‌منظور پیشگیری از عدم یکدستی در فهرست‌نویسی و متعاقب آن عدم بازیابی اطلاعات منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری، پیشنهاد می‌شود آیین‌نامه‌ای برای دگرنویسی این عنوان‌ها در سطح ملی تدوین شود.
- به‌نظر می‌رسد با توجه به شیوه خاص نگارش زبان فارسی، تدوین اصطلاح‌نامه‌های دوزبانه تخصصی (برای سهولت انتخاب واژه‌های ارجح در آن حوزه تخصصی) و تهیه دستنامه دگرنویسی در هر رشته علمی برای واژه‌هایی که معادلی در فارسی ندارند، ضروری است.
- از آنجایی‌که عنوان منابع دیداری-شنیداری سرشناسه فهرست‌نویسی قرار می‌گیرد ایجاد یک پایگاه ارجاعی عنوان (پیوست) برای منابع دیداری-شنیداری در پورتال کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی براساس دستورالعمل پیشنهادی برای ایجاد پایگاه‌های

1. International Phonetic Alphabet (IPA)
2 .Oxford English Dictionary
3. Longman Dictionary of Contemporary English

۴. صدیق بهزادی، شیوه نام ضبط اعلام انگلیسی در فارسی (۱۳۷۵)

ارجاعی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری ضروری به‌نظر می‌رسد، تا ارجاعات مناسب عنوان‌ها در هنگام جستجو ارائه و به گونه‌های نوشتاری مختلف هر عنوان ارجاع داده شود.

- در جهت ارتقای فهرست‌نویسی عنوان‌های غیرفارسی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، تجدیدنظر در کاربرگه فهرست‌نویسی منابع دیداری شنیداری و ایجاد مدخلی برای عنوان دگرنویسی و زیر مدخل‌هایی برای ارجاعات پیشنهادی فهرست‌نویس و فهرست‌نویس ارشد ضروری به‌نظر می‌رسد.

پیشنهادهایی جهت پژوهش‌های آینده

- پیشنهاد می‌شود وضعیت فهرست‌نویسی منابع دیداری شنیداری در کتابخانه ملی و آرشیو صدا و سیما نیز بررسی شود.
- پیشنهاد می‌شود وضعیت دگرنویسی در سرعنوان‌های موضوعی فارسی بررسی شود.

فهرست منابع

آخشیک، سمیه (۱۳۸۹). *خلاصه مباحث روش تحقیق و آمار: ویژه متقاضیان ورود به دوره‌های دکتری و کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی*. تهران: کتابدار.

جهانشاهی، عبدالعلی (۱۳۸۵). بررسی مشکلات دگرنویسی اسامی نویسندگان معاصر ایرانی. *مجله اطلاع شناسی* ، شماره ۱۱-۱۲، ۱۹۵-۲۱۴. بازیابی از:
http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/74933/

حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سمت.

حسینی بهشتی، ملوک السادات (۱۳۹۲). *ساخت واژه، اصطلاح‌شناسی و مهندسی دانش*. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران: چاپار.

خراسانچی، مهرناز (۱۳۸۱). *مطالعه امکان‌سنجی متمرکز یا عدم متمرکز فهرست‌نویسی در آرشیوهای دیداری-شنیداری سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی (موجود در شهر تهران)* پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات.

شریفی، ناصر (۱۳۳۷). *فهرست کردن آثار فارسی*. پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، نیویورک: دانشگاه کلمبیا.

صدیق بهزادی، ماندانا (۱۳۷۱). ناهماهنگی‌های ضبط نام‌های بیگانه در فارسی. *فرهنگ*. شماره ۱۳، ۱۰۳- ۱۱۸. بازیابی از:
http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/43539

صدیق بهزادی، ماندانا (۱۳۷۵). *شیوه نام ضبط اعلام انگلیسی در فارسی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

عظیما، پرناز (۱۳۵۲). *دگرنویسی کلمات و اسامی از فارسی به انگلیسی و از انگلیسی به فارسی* پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۶). از آرمان‌ها تا واقعیت: تحلیلی از مهم‌ترین چالش‌ها و رویکردهای سازماندهی اطلاعات در عصر حاضر. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۰(۴)، ۵-۲۶.
http://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1006229.html

فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۷). *فهرست‌نویسی اصول و روش‌ها*. تهران: نشر کتابدار.

کرد، لیلا (۱۳۸۱). *بررسی وضعیت سازماندهی منابع شنیداری موسیقی در آرشیوهای موسیقی شهر تهران و ارائه الگوی مناسب* پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.

متین، پیمان (۱۳۸۲). نویسه‌گردانی اعلام فارسی و عربی با حروف انگلیسی، *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، شماره ۱۱، ۳۱-۵۰. بازیابی از: http://www.ensani.ir/fa/content/91836/default.aspx

Kinney, D. (2009). The Classification of Music Moving Image Materials: Historical Perspectives, Problems, and Practical Solutions. *Cataloging & Classification Quarterly 47, no. 1-2*, 2-22.

Lichtenstein, A., Plank, M., & Neumann, J. (2014). TIB's Portal for Audiovisual Media: Combining Manual and Automatic Indexing. *Cataloging & Classification Quarterly 52*, 562-577. Retrieved from: http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=wccq20

Longman Dictionary of Contemporary English. (1995). Retrieved from http://www.pearsonlongman.com/dictionaries/

Oxford advanced learns dictionary. (1995). landon: oxford university press. http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/converter?q=converter

Sharifi, Naser *(1956) Cataloging of persian works including rules for transliteration, entry and description.* Chicago: American Library association.

Wijayaratne, A. (2006). Bibliographic and physical organization of non-print materials: with special reference to Sri Lankan special libraries. *Sri Lanka Journal of Librarianship & Information Management, 1*(2), 69-81. Retrieved from http://digital.lib.ou.ac.lk/docs/handle/701300122/389

پیوست ۱. دستورالعمل پیشنهادی برای ایجاد پایگاه ارجاعی منابع نرم‌افزاری دیداری-شنیداری غیرفارسی

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
۱	Adobe	اِدوبی	آدوب
			آدوبی
			ادوب
۲	Acrobat	اَکروبَت	آکروبات
			آکروبت
			اکروبات
۳	Acronis	اَکرونیس	آکرونیس
۴	Adams	اَدِمز	آدمز
			آدامز
			ادامز
۵	Ado.net	اِدو دات‌نت	آدو. نت
			ای دی او. نت
			ای دی او دات نت
۶	Audition	اودیشن	آدیشن
			ادیشن
۷	Adobe encore	اِدوبی اَنکور	ان کور
۸	After Effects	اَفترِافکتس	آفتر افکتز
			افترافکت
			افترایفکت
۹	Ajax	اِجکس	آژاکس
			ای‌جکس
			آجکس
۱۰	Android	اَندروید	آندروید
۱۱	Ansys	اَنسیس	آنسیس
			انسیز
			آنسیز
۱۲	Antivirus	اَنتی‌وایرِس	آنتی ویروس
			انتی ویروس
			آنتی وایرس
۱۳	Aqua zone	اَکوآ زون	آکوا زون
۱۴	Application	اَپلیکِیشِن	اپلیکشن
۱۵	Archicad	آرکی‌کَد	آرشی کد
			آرچی کد
۱۶	Architecture	آرکی‌تِکچِر	آرشیتکتور
			آرکیتکتور
۱۷	Aspen	اَسپِن	آسپن
۱۸	ASP. net	اِی‌اِس‌پی دات‌نِت	ای اس پی. نت
			ای. اس. پی.نت
۱۹	Asistant	اَسیستِنت	اسیس تنت
۲۰	Asus	ایسوس	اسوس

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
۲۱	Autocad	اتوکَد	آتوکد
۲۲	Auto plant	اتو پلَنت	اتو پلانت
۲۳	Autodesk 3D Max	اتودسک تری‌دی مَکس	اتودسک تری دی اس مکس
			اتودسک سه بعدی مکس
۲۴	Autodesk Alias Studio	اتودسک اِلیس اِستودیو	اتودسک الیاس استودیو
			اتودسک الیس استادیو
			اتودسک الیاس استادیو
۲۵	Autodesk Entertainment	اتودسک اِنتِرتینمِنت	اتودسک اینترتینمنت
			اتودسک اینترتیمنت
۲۶	Autodesk Inventor	اتودسک اینونتِر	اتودسک اینونتور
			اتودسک این ونتور
۲۷	Autodesk Maya	اتودسک مایا	اتودسک میا
۲۸	Autodesk MotionBuilder	اتودسک موشِن بیلدر	اتودسک ماشن بیلدر
			اتودسک موتیون بیلدر
			اتودسک موشن بویلدر
۲۹	Autodesk Mudbox	اتودسک مادباکس	اتودسک مودباکس
			اتودسک مادبکس
۳۰	Autodesk NavisWorks	اتودسک نَویس‌ورکس	اتودسک ناویس ورکس
			اتودسک ناویس ورکز
			اتودسک نویس ورکز
۳۱	Autodesk Revit	اتودسک ریویت	اتودسک رویت
			اتودسک ری ویت
۳۲	Autodesk showcase	اتودسک شوکیس	--------------
۳۳	Autodesk Softimage	اتودسک سافت‌ایمیج	اتودسک سافت امیج
۳۴	Borland	بورلند	بارلند
			بورلاند
۳۵	Carrier HAP	کریئر هَپ	کریر هپ
			کریئر هاپ
			کریر هاپ
۳۶	Catia	کِتیا	کاتیا
۳۷	Cimatron	سایمَترِن	سیماترون
			سیماترن
			سایمترون
۳۸	Click	کلیک	--------------
۳۹	Civil pro	سیول پرو	سیویل پرو
۴۰	Comfar	کامفار	کامفر
			کمفار
۴۱	Components	کامپوننتس	کامپوننتز
۴۲	Convert	کَنورت	کانورت
			تبدیل
۴۳	Convertor	کَنورتِر	کانورتور
			کنورتور

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
			مبدل
			تبدیل کننده
۴۴	Coreldraw	کورل درا	کورل دراو
			کرل دراو
			کرل درا
۴۵	Crystal Reports	کریستال ریپورتز	کیریستال ریپورتز
			کریستال رپورتز
			کریستال رپورتس
			کریستال ریپورتس
۴۶	Creative Suite	کِریتیو سوایت	کریتیو سوئیت
			کری تیو سوئیت
			کری ایتیو سوئیت
			کری ایتیو سوایت
۴۷	CosmosWorks	کازماز ورکس	کاسماس ورکس
			کاسماز ورکس
			کازماز ورکز
۴۸	CSI	سی‌اِس‌آی	سی. اس. آی.
۴۹	Cubase	کیوبیس	کیوباس
			کوبیس
۵۰	C#	سی شارپ	سی #
۵۱	DASYLab	داسی‌لَب	دسی لب
۵۲	Delphi	دلفی	-------------
۵۳	Demoshield	دموشیلد	دیمو شیلد
۵۴	Directx	دیرکت اِکس	دایرکت ایکس
			دایرکتکس
			دیرکت ایکس
۵۵	Dragon	دراگون	دراگان
۵۶	Dream Weaver	دریم‌ویور	دریم وی ور
			دیریم ویور
۵۷	E3 Series	ای تری سیریز	ای ۳ سیریز
۵۸	ECA	ای‌سی‌اِی	ای. سی. آ
۵۹	EdgeCAM	اِج‌کَم	ایج کم
			ادج کم
۶۰	Etabs	ایتَبز	اتبز
			اتبس
			ایتبس
۶۱	Electrical	اِلکتریکِل	الکتریکال
			ایلکتریکال
۶۲	Encarta	انکارتا	اینکارتا
۶۳	eplan	ای‌پِلَن	ایپلن
			اپلن
			ایپلان

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
۶۴	Expression web	اِکسپرشن وب	ایکسپرشن وب اکس پرشن وب
۶۵	FL Studio	اِف‌اِل اِستودیو	اف ال استادیو
۶۶	faxpro	فَکس پرو	فاکس پرو
۶۷	Flash	فلَش	فلاش
۶۸	Fluent	فلواِنت	فلوئنت فلونت
۶۹	Front Page	فرانت‌پیج	فرونت پیج فرانت پیج فرونت پیج
۷۰	Gambit	گمبیت	جمبیت گامبیت
۷۱	Geomagic	جئومجیک	جیومجیک
۷۲	ARC	آرک	ای آر کا
۷۳	Gif Animation	گیف انیمیشن	-----------------
۷۴	GIS	جی‌آی‌اِس	جی. آی. اس.
۷۵	Google Earth	گوگل ارث	گوگل ارت گوگل ایرس گوگل ارس
۷۶	Graphics tools	گرافیکس تولز	گرافیکز تولز
۷۷	Hysys	هایسیس	های سیس هی سیس
۷۸	ICDL	آی‌سی‌دی‌اِل	آی سی دی ال
۷۹	Illustrator	ایلِستریتِر	ایلاستریتور ایلستریتور
۸۰	InDesign	این‌دیزاین	این دیزین
۸۱	Installshield	اینستال شیلد	این استال شیلد انستال شیلد
۸۲	JavaScript	جاوا اسکریپت	جاوا ایسکریپت
۸۳	King of program	کینگ آو پروگرم	کینگ آف پروگرم
۸۴	Maple	میپل	مپل
۸۵	Macromedia flash MX	ماکرومِدیا فلش اِم‌اِکس	مایکرومدیا فلش ام ایکس مایکرومدیا فلش ام اکس
۸۶	Master	مَستِر	ماستر
۸۷	Mathematica	مثمَتیکا	متمَتیکا مسمتیکا مث متیکا
۸۸	Max Plus	مکس پلاس	ماکس پلاس
۸۹	MCITP	اِم‌سی‌آی‌تی‌پی	ام. سی. آی. تی. پی.
۹۰	MCSE	اِم‌سی‌اِس‌ای	ام. سی. اس. ای.
۹۱	Mechanical Desktop	مِکَنیکِل دسک‌تاپ	مکانیکال دسک تاپ مکانیکل دسک تاپ

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
۹۲	Microsoft Access	مایکروسافت اَکسس	مایکروسافت اکسز
۹۳	Microsoft Excel	مایکروسافت اِکسل	مایکروسافت ایکسل
۹۴	Microsoft Office	مایکروسافت آفیس	---------------
۹۵	Microsoft Powerpoint	مایکروسافت پاورپوینت	---------------
۹۶	Microsoft SQL	مایکروسافت اِس‌کیواِل	مایکروسافت اس. کیو. ال.
۹۷	Microsoft Word	مایکروسافت ورد	---------------
۹۸	Minitab	مینی‌تَب	مینی تاب
۹۹	Mix	میکس	---------------
۱۰۰	MSC	اِم‌اِس‌سی	ام. اس. سی.
۱۰۱	Multimedia Builder	مالتی مِدیا بیلدر	مولتی مدیا بیلدر
۱۰۲	nero	نیرو	نرو
۱۰۳	Orcad	اورکَد	ارکد
۱۰۴	Page Maker	پیج میکر	پیج مکر پیچ میکر
۱۰۵	PDF	پی‌دی‌اِف	پی. دی. اف.
۱۰۶	PDMS	پی‌دی‌اِم‌اِس	پی. دی. ام. اس.
۱۰۷	Photoimpact	فتو ایمپکت	فتو امپکت
۱۰۸	Photoshop	فتوشاپ	فوتوشاپ
۱۰۹	Photo pedia	فتو پدیا	فوتو پدیا
۱۱۰	PHP	پی‌اِچ‌پی	پی. اچ. پی.
۱۱۱	Picture it	پیکچر ایت	پیکچر ات
۱۱۲	PLAXIS	پلِکسیس	پلکسیز پلاکسیز پلاکسیس
۱۱۳	Poser	پوزِر	پوسر
۱۱۴	Power Mill	پاورمیل	--------------
۱۱۵	Powershap	پاورشاپ	پاور شیپ
۱۱۶	Premier	پریمیر	پرمیر
۱۱۷	Primavera	پریماورا	پری ماورا
۱۱۸	Project	پراجِکت	پروجکت پروژکت پراژکت
۱۱۹	Proteus	پروتئوس	پروتیوس
۱۲۰	Pspice	پی‌اسپایس	پی‌اسپیس
۱۲۱	Plugins	پلاگینز	پلگینز
۱۲۲	PVD	پی‌وی‌دی	پی. وی. دی.
۱۲۳	Rational Rose	رَشنال رُز	راشنال رز
۱۲۴	Oracle	اورکِل	اوراکل
۱۲۵	Reason	ریزن	ریسن
۱۲۶	Recovery	ریکاوِری	بازیابی
۱۲۷	Registry	رجیستری	ریجیستری
۱۲۸	Rhino ceros	راینوسِروس	راینو کروس

ردیف	عنوان نرم‌افزار غیرفارسی	دگرنویسی مستند	ارجاعات
			رینو سروس
	Rosetta Stone	رُزتا اِستون	رستا استون
۱۲۹	SAP	ساپ	سپ
۱۳۰	Safe	سیف	----------------
۱۳۱	SAS	اِس‌اِی‌اِس	اس آ اس
۱۳۲	server	سرور	----------------
۱۳۳	Setup	ست‌آپ	ستاپ
۱۳۴	SDR MAP	اِس‌دی‌آر مَپ	اس. دی. آر. مپ
۱۳۵	Sketchup	اسکچ‌آپ	اسکتچ آپ
			اسکچاپ
۱۳۶	SNAG IT	اِسنَگ ایت	اسنگ آی تی
۱۳۷	Software	سافت‌ور	سافتور
۱۳۸	Solid works	سالید ورکس	سالید ورکز
			سولید ورکس
			سولید ورکز
۱۳۹	Sonar	سونار	سونر
۱۴۰	sound Forge	سَوند فورج	ساند فورج
			ساند فورگ
			سوند فورگ
۱۴۱	SPSS	اِس‌پی‌اِس‌اِس	اس. پی. اس. اس.
۱۴۲	Spaceclaim	اسپیس‌کلِیم	اسپیس کلایم
۱۴۳	Surfer	سِرفِر	سورفر
۱۴۴	Tekla Structures	تِکلا استراکچرز	تکلا استراکچرس
۱۴۵	Template	تِمپلیت	تیمپلیت
۱۴۶	Toolbox	جعبه ابزار	تول باکس
			تول بکس
۱۴۷	UML	یواِم‌اِل	یو. ام. ال.
۱۴۸	Vector	وکتور	--------------
۱۴۹	Visual studio	ویژوال اِستودیو	ویژووال استودیو
			ویژوال استدیو
			ویژوال استادیو
۱۵۰	Windows	ویندوز	--------------
۱۵۱	windows xp	ویندوز اِکس‌پی	ویندوز ایکس پی
۱۵۲	Windows vista	ویندوز ویستا	--------------
۱۵۳	Winfaxpro	وین‌فکس‌پرو	وین فاکس پرو
۱۵۴	Working Model	ورکینگ مادل	ورکینگ مدل
۱۵۵	workbench	ورک‌بنچ	ورکبنچ
۱۵۶	Xsteel	اِکس‌استّیل	ایکس استیل